

Juryrapport

KHMW Jan Brouwer Scriptieprijs 2024 - Geschiedenis

Leah Niederhausen MA, Vrije Universiteit van Amsterdam

*Restitution and Memory. The Past Made Present in Nazi and Colonial Restitution
in Germany 1945-2023*

De maar liefst 22 uitstekende MA scripties die het afgelopen jaar werden ingediend, hadden eigenlijk allemaal een strak opgezet, goed geschreven betoog, met onderzoeksvragen, structuur, methoden en gebruikte bronnen die helder werden toegelicht en gevolgd werden door mooie analyses. Al die eigenschappen waren ook te bewonderen in het werkstuk 'Restitution and Memory. The Past Made Present in Nazi and Colonial Restitution in Germany 1945-2023' van Leah Niederhausen. Dat werkstuk viel echter extra op omdat de scriptie, zoals uit het hier volgende moge blijken, ook nog eens een belangrijke bijdrage levert aan het maatschappelijk debat over restitutie van voorwerpen uit de koloniale tijd.

De jury – die naast mijzelf ook bestond uit professor Caroline van Eck en professor Maarten Prak – is van mening dat de onderzoeksvraag van deze scriptie, 'Hoe zijn de Nazi en de koloniale restitutie met betrekking tot herinnering in Duitsland sinds 1945 veranderd?' in drie goed geordende hoofdstukken uitstekend is geanalyseerd. Een en ander wordt afgesloten met een hecht doortimmerde conclusie die de bevindingen in de voorafgaande hoofdstukken goed – en soms ook verrassend – met elkaar in relatie brengt. Ten slotte zijn toegevoegd: een uitvoerige biografie (die, gezien de omvang geen selected biography lijkt te zijn), een overzicht van de gebruikte archieven en een nuttige lijst van, in het Engels vertaalde, oorspronkelijk Duitse citaten. Het geheel is van zinvolle illustraties voorzien.

Met name is ons inziens van belang het vierde hoofdstuk waarin overeenkomsten en verschillen van de nazi restitutie en de koloniale restitutie na 1945 binnen het Duitse culturele herinneringskader worden geplaatst. Hierin worden patronen onderscheiden die, zoals de auteur terecht stelt, een sterke uitnodiging vormen voor verdere micro-historische, methodologische en conceptuele benaderingen van de studie van restitutie, met name van de perspectieven van de indieners van restitutieclaims.

Ook al betreft dit comparatieve onderzoek de ontwikkeling van de nazi en koloniale restitutie in het kader van de Duitse culturele herinnering, toch kan deze scriptie ook een belangrijke bijdrage leveren aan de actuele debatten over dit onderwerp in Nederland. De in Duitsland te onderscheiden ontwikkeling van restitutie na 1945 (d.w.z. teruggave, erkenning en, recentelijk, 'transformatieve restitutie', die erkenning van collectieve verantwoordelijkheid – waaronder dus ook excuses – inhoudt, en mogelijk toekomstige rechtdoening inhoudt) is een patroon dat zich ook in de Nederlandse context laat onderscheiden en begrijpen. Juist omdat de KHMW er naar streeft bij te dragen tot het inzichtelijk maken van concrete maatschappelijke problemen, heeft de jury gemeend dat deze uitstekende scriptie de KHMW Jan Brouwer Scriptieprijs voor Geschiedenis verdient. Alle lof aan de auteur!

Prof. dr. J.L. (Leonard) Blussé van Oud-Alblas, hoogleraar geschiedenis van de Europees-Aziatische betrekkingen Universiteit Leiden

Prof. dr. C.A. (Caroline) van Eck, hoogleraar kunstgeschiedenis Cambridge University

Prof. dr. M.R. (Maarten) Prak, lid raad van toezicht Centraal Museum, emeritus-hoogleraar economische en sociale geschiedenis Universiteit Utrecht

De jury vergaderde op 21 december 2023 via Zoom onder leiding van KHMW-maatschappelijk lid drs. M. (Marjan) Scharloo. Tevens was ter vergadering aanwezig prof. dr. W.B. (Wim) Drees, secretaris geestes- en maatschappijwetenschappen KHMW.